

HERWAARDERINGSPLAN STADSPARK ANTWERPEN

Nota voorontwerp
Stad Antwerpen

juli 2022

OMGEVING

LANDSCAPE ARCHITECTURE . URBANISM

OMGEVING zoekt in elk project naast de ruimtelijke ook de maatschappelijke meerwaarde, en laat dit engagement doorsijpelen in zowel onderzoek, ontwerp als uitvoering. De menselijke schaal van de projecten wordt door het ontwerpbureau doorgezet in het principe van coöperatieve samenwerkingen. Zowel inhoudelijk als procesmatig is collectiviteit een kernbegrip voor OMGEVING. Zorgvuldig samengestelde ontwerpteams vormen een netwerk van strategische allianties waarin disciplines zowel intern als extern op maat zijn samengebracht.

In de stad en ver daarbuiten pakt het in Antwerpen en Gent gevestigde onafhankelijke en multidisciplinaire ontwerpbureau OMGEVING complexe ruimtelijke uitdagingen op verschillende schaalniveaus aan. Daardoor kunnen ontwerpingrepen op een hoger schaalniveau direct worden getoetst op hun mogelijke consequenties op een lager schaalniveau, en vice versa. Sinds 1973 zijn niet alleen de projecten, maar ook de horizontale organisatiestructuur van OMGEVING gebaseerd op dialoog, samenwerking en kruisbestuiving. Meer dan vijftig ervaren en gedreven stedenbouwkundigen, landschapsarchitecten, ruimtelijk planners, architecten, ingenieurs, geografen, mobiliteitsdeskundigen, milieudeskundigen en net zo veel persoonlijkheden maken deel uit van de werkvelden Landscape architecture en Urbanism.

INHOUD

1	INLEIDING	5
2	TOELICHTING PLANNEN	7
2.1	Opmetingsplan	7
2.2	Afbraakplan	7
2.3	Bovenbouw verharding	9
2.4	Groen	10
2.5	Meubilair	13
2.6	Plein oorlogsmonument	19
2.7	Hydrologie	20
2.8	Update speelterrein	24
3	RAMING	25
4	AANZET FASERING	26
4.1	Thematische fasering	26
4.2	Ruimtelijke fasering	26

1 INLEIDING

Na opmaak van de conceptnota werd de voorbije maanden verder gewerkt aan de opmaak van voorontwerpplannen voor het Stadspark. De verschillende elementen zoals beschreven in de conceptnota werden maatvast uitgetekend en gedetailleerd. Deze nota bespreekt bondig de genomen beslissingen, eventuele onduidelijkheden die vandaag nog op tafel liggen, verder te detailleren punten in de volgende fase en hoe het verdere proces er zal uitzien. Deze nota geeft een toelichting bij de opgemaakte plannen en bij de thema's 'verkeerskundige ingrepen' en 'hydrologie'.

De inhoud van deze nota werd in onderstaande stuur- en werkgroepen besproken:

30/08/21	hydrologie	specifieke werkgroep rond hydrologie
14/09/21	stuurgroep	voorbereiding dialoogmoment en stavaza
17/09/21	werkgroep 1	terugkoppeling fase 1 + bespreking planning fase 2
26/09/21	dialoogmoment	rondgang en open dialoog breed publiek
12/10/21	stuurgroep	terugkoppeling dialoogmoment en stavaza
12/10/21	hydrologie	specifieke werkgroep rond hydrologie
29/10/21	werkgroep 2	bespreking eerste versie van plannen
25/11/21	werkgroep 3	bespreking aangepaste plannen
29/11/21	atelier	stadsparkatelier
01/02/22	groen	specifieke werkgroep rond groen
15/02/22	stuurgroep	bespreking finale plannen
21/02/22	COD	bespreking finale plannen op het Coördinatieoverleg Openbaar Domein (COD)
28/04/22	stuurgroep	bespreking voorontwerp
08/22	CBS	goedkeuring college burgemeester en schepenen (CBS)
08/22	dCAN	goedkeuring districtscollege Antwerpen (dCAN)

2 TOELICHTING PLANNEN

2.1 OPMETINGSPLAN

Het opmetingsplan toont de bestaande toestand van het stadspark begin 2021. Deze informatie dient verder aangevuld te worden met asbuilplannen van recente werken en beschikbare plannen van bestaande riolering- en nutsleidingen.

2.2 AFBRAAKPLAN

Het afbraakplan toont wat allemaal gerooid, afgebroken of opgebroken moet worden om de huidige ontwerpplannen te kunnen realiseren. Het plan gaat uit van een maximaal scenario waarbij alles grondig wordt aangepakt. In functie van het beschikbare budget kan hierin 'gesnoeid' worden. In de volgende fases wordt dan specifiek bekeken welke zaken prioriteit krijgen en welke bestaande elementen (al dan niet voorlopig) kunnen behouden blijven.

Figuur 1 bestaande toestand Van Eycklei ©LUCID

Figuur 2 bestaande toestand stadsparkvijver ©LUCID

Figuur 3 te voorziene afwatering verharding

2.3 BOVENBOUW VERHARDING

De nieuwe padenstructuur blijft nagenoeg dezelfde als vandaag. De nieuwe tracés werden bepaald vanuit de aslijnen van de bestaande paden en werden op enkele kruisingen en bochten opnieuw verfijnd. De nieuwe breedtes werden vastgelegd op vier meter voor de buitenlus en drie meter voor overige paden of smaller naar analogie met het ontwerp van Keilig. De betonpaden ter hoogte van de brug en rotspartijen zijn smaller aangezien de beschikbare ruimte beperkt is. De breedtes van de paden zijn inclusief afboording en eventuele goten. Afwatering wordt voorzien zoals aangegeven op het schema hiernaast (figuur 3). Op vraag van Agentschap Onroerend Erfgoed wordt dit zoveel mogelijk beperkt en worden enkel goten voorzien waar dit vandaag reeds het geval is of waar een problematiek is inzake afwatering. Afwatering wordt voorzien langs alle betonpaden aangezien infiltratie hier geen optie is en langs de buitenlus aan de zijde van de Van Eycklei omwille van de breedte van het pad en de bestaande afwateringsproblematiek. Verder worden nog goten voorzien aan het evenementenplein en het skatepark omdat de oppervlakte verharding hier aanzienlijk groter is dan bij de doorsnee paden. Alle opgevangen water zal worden afgeleid naar de vijver. Dit wordt in de volgende fase verder afgestemd met het globale systeem inzake hydrologie, met een bijzondere aandacht voor de instroompunten in de vijver.

De fietsverbinding en paden met sterke hellingsgraad worden aangelegd in uitgewassen beton, overige paden worden voorzien in gebonden porfiersplit conform andere parken in de stad. Op die manier is het eenvoudiger om in de toekomst herstellingen uit te voeren. Het recent aangelegde pad, dat de Rubenslei verbindt met de vijver, zal niet nieuw worden heraangelegd.

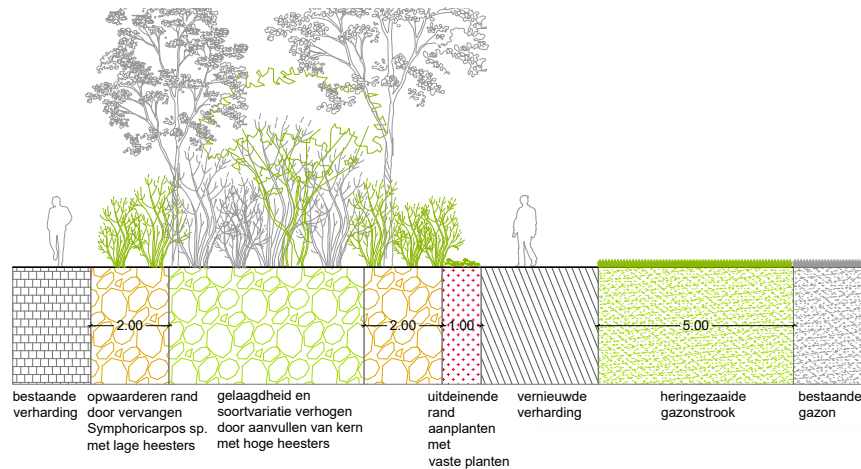
Aan het standbeeld van Louis Major worden de bestaande natuursteentegels hergebruikt om een doorsteek langs het standbeeld te maken. Dit wordt vandaag reeds door parkgebruikers als toegang gebruikt gezien de logische aansluiting op het kruispunt. Omdat er steeds vrije ruimte rond het standbeeld moet zijn voor plechtigheden kan dit in de toekomst ook zo blijven.

In de Louiza Marialei wordt de parkeergelegenheid geherstructureerd in functie van de bomen en gebruik van deze open zone. Een herinrichting moet een verbetering van groeicondities inhouden. De impact op de bomen wordt in de volgende fase verder onderzocht. De haakse parkeerplaatsen worden gewijzigd naar langsparkeren. Tussen de bomenrijen worden paden in halfverharding aangelegd die de link maken met de Frankrijklei. De rijweg biedt voldoende ruimte zodat fietsers in beide richtingen kunnen fietsen.

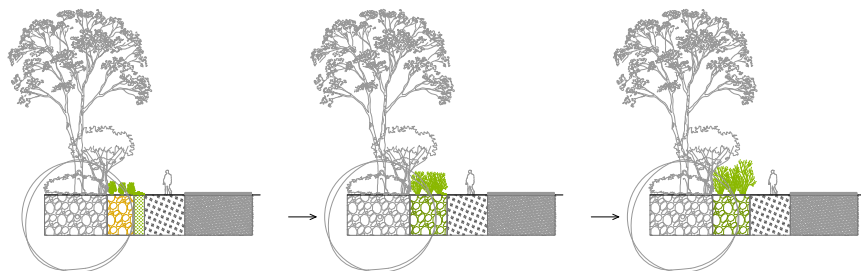
Wat de Quinten Matsijslei betreft blijft de ambitie om op langere termijn een reorganisatie van de straat te onderzoeken in functie van een opwaardering tot parkboulevard. Echter bestaat nog onduidelijkheid over de afwikkeling van verkeer in de stationsomgeving, waardoor nog geen uitspraken gedaan kunnen worden over de rol van de Quinten Matsijslei in dat geheel. Van zodra de werken aan de Quellinstraat afgerond zijn zullen tellingen in de Quinten Matsijslei gedaan worden om het huidige functioneren van de straat in kaart te brengen. Wanneer meer duidelijkheid is over het grotere mobiliteitskader kan dan ontwerpend onderzoek uitgevoerd worden. Op korte termijn blijft het de ambitie om een extra oversteekplaats te voorzien ter hoogte van de Van Lierusstraat. Zie verder.

Verkeersveilige verbindingen tussen park en wijk zijn belangrijk. Dit onderzoek zal worden opgenomen in een apart traject / aparte trajecten. Vanuit het Herwaarderingsplan worden daarvoor volgende aandachtspunten meegegeven:

- In de Rubenslei is het belangrijk de wandelpaden van het park en de Louiza Marialei op een veilige manier te verbinden over de straat heen. Daarbij gaat ook aandacht naar de Louiza Marialei en de hoofdingang van het Stadspark als evenementenzone.
- In de Van Eycklei worden oversteekplaatsen idealiter geënt op de hoofdtoegangen tot het park.
- In de Quinten Matsijslei moet bij het integreren van een oversteekplaats ter hoogte van de Van Lierusstraat bijzondere aandacht gaan naar de zichtbaarheid voor het gemotoriseerd verkeer. De oversteekplaats wordt idealiter geënt op de zijstraat en sluit zoveel mogelijk aan op de dichtstbijzijnde toegang tot het park.

Figuur 4 principesnede groenstructuurplan

Figuur 5 ontwikkeling rand nieuwe aanplant

2.4 GROEN

Verder werkend op het originele groenconcept werd een groenstructuurplan voor het park opgesteld. Dit plan geeft aan waar wel/niet wordt bijgeplant en over welk type beplanting dit specifiek gaat.

In het groenstructuurplan wordt onderscheid gemaakt tussen volgende types:

- nieuwe aanplant met lage heestersoorten (onder oogniveau);
- nieuwe aanplant met hoge heestersoorten (boven oogniveau);
- aanvullen van bestaande groenmassieven met lage of hoge heestersoorten;
- nieuwe aanplant met vaste planten (waar gewenst/mogelijk) met de bedoeling dat de nieuwe heesters dit na verloop van tijd zullen overnemen en de vaste planten verdwijnen;
- vaste planten als sierbeplanting rond enkele standbeelden in het park;
- intensief beheerd grasland;
- extensief beheerd grasland;
- te behouden rietzones.

In functie van de herwaardering worden vooral de randen van de massieven grondig aangepakt. Dit zal visueel de grootste impact hebben, zonder dat een kaalslag dient te gebeuren. Op die manier wordt de overheersing van *Symphoricarpos* ingedijkt en vervangen door een aantrekkelijker en diversere beplanting. De nieuwe heesters worden voldoende ver van de rand van de verharding aangeplant, rekening houdend met hun volwassen grootte. Om in tussentijd de kale grond te bedekken wordt overal langs de randen een strook met vaste planten of schors aangebracht, afhankelijk van wat de bestaande situatie toelaat. Na verloop van tijd zullen de heesters groter worden en de ruimte van de vaste planten innemen (zie figuur 6). Deze rand met vaste planten of schors zal variëren in breedte doorheen het park en heeft als doel om de beheerintensiteit de eerste jaren te verminderen. Indien vaste planten worden aangeplant hebben die geen uitgesproken bloei of sierwaarde. De planten zijn bodembedekkend, niet invasief en bij voorkeur groenblijvend.

De kern van de bestaande groenmassieven zal aangevuld worden met andere heestersoorten, grote rooiwerken zijn hier minder aan de orde. Dit wordt in detail bekeken, zone per zone, bij de opmaak van de gedetailleerde beplantingsplannen in het kader van een uitvoeringsfase. Uitgangspunten hierbij zijn het creëren van doorzichten, het blokkeren van zichten, sociale veiligheid, ontwikkelen van grotere structuurvariatie ... In de volgende fase van het herwaarderingsplan zal het groenstructuurplan verder verfijnd worden in samenspraak met de betrokken actoren. Hierbij zal aandacht gaan naar de soortenkeuze van nieuwe heesters, doelsoorten, specifieke aandachtspunten, fasering & prioriteiten en welke werken in eigen beheer zullen gebeuren en welke werken door een externe aannemer dienen te gebeuren.

Het groenstructuurplan houdt rekening met herstel van groen na de diverse werkzaamheden. Zo zal langs verschillende paden een herinzaai van het gras aangewezen zijn. Langs de extensief beheerde graslanden, hoofdzakelijk langsheen de oevers van de vijver, wordt ook een netheidsstrook voorzien aan de zijde van de verharding. Deze wordt frequenter gemaaid en laat ook zien aan de bezoekers dat het extensieve grasland een bewuste keuze is. Extensieve graszones in het park worden tot een minimum beperkt omdat de hoge gebruiksdruk dit niet toelaat.

Voor de bomenlaag worden de principes uit het erfgoedbeheerplan overgenomen. Voor de zone langsheen de Van Eycklei dient dit verder in detail, op boomniveau, bekeken te worden. Rekening houdende met de gewenste beeldwaarde en natuurwaarde dient in de fase 'definitief ontwerp' bepaald te worden welke bomen al dan niet dienen gerooid of verplant te worden. De meeste bomen zijn in gezonde toestand, maar de aanwezigheid van een bomenrij klopt historisch niet. Het rooien/verplanten van enkele bomen valt mogelijks te motiveren omdat deze de groei van oudere, grotere bomen hinderen. Dit moet in ieder geval zeer zorgvuldig aangepakt worden en ook technisch onderzocht worden. Hier dient zeer duidelijk over gecommuniceerd te worden naar de buurt toe. Ook moet verder bekeken worden welke beplanting de gecompacteerd bodem nog toelaat. Tussen de bomenrij is het heel moeilijk om zaken bij te planten. Er zullen specifieke maatregelen nodig zijn om het gewenste beeld mogelijk te maken. Ook verder te bekijken in een volgende fase zijn enkele groepen taxus en hulst in het park

waar niets meer onder groeit, voor deze bomen wordt uitgezocht of er nog veteranenbeheer kan toegepast worden om meer licht tot onder de bomen te krijgen en nieuwe groei te stimuleren. Het rooien van bomen wordt tot een absoluut minimum beperkt.

Iets of wat losstaand van het groen in het park is het groen in de vijver en de Louiza-Marialei. Voor de vijver zelf zijn momenteel enkel de zones aangeduid waar rietbeplanting kan blijven staan op korte termijn. Het huidige groenplan houdt rekening met een lagere, beperkt schommelende waterspiegel. In de volgende fase wordt een alternatieve inrichting, en beheer, van de vijver ingetekend. Deze zal worden afgestemd op het beoogde waterpeil op lange termijn. Dit wordt verder opgenomen in de volgende fase aangezien dit samenhangt met het traject rond de hydrologie binnen het stadspark. Ondertussen kan men het huidige beheer verder hanteren.

Figuur 6 foto's bestaande toestand beplanting

Figuur 7 schema meubilair

2.5 MEUBILAIR

Het bestaande parkmeubilair wordt in z'n geheel vervangen. Dit gaat over alle banken, verlichtingspalen, infoborden, vuilnisbakken en aanverwanten. Voor alle zitbanken, vuilnisbakken, anti-parkeerpalen en infopalen werd reeds in de conceptnota een voorkeurstype aangebracht. Enkel de types verlichtingsarmaturen dienen nog formeel bekrachtigd te worden, zie verder. Tijdens de voorontwerpfase werd vooral verder ingegaan op de positie van de vuilnisbakken, verlichting, kunstwerken en afsluitingen rondom extensieve beplantingszones.

2.5.1 VUILNISBAKKEN

In functie van de vuilnisbakken leven twee stemmen binnen de werkgroep, namelijk over het al dan niet (bijkomend) voorzien van vuilnisbakken in het park. Tot nu toe werd steeds het beheerplan gevolgd waarin werd bepaald dat enkel vuilnisbakken mochten geplaatst worden aan de randen van het park en aan de hoog intensieve zones, in dit geval de speeltuin en skatezone. Bij de rondleidingen in het park met de buurtbewoners kwam echter naar voor dat het ontbreken van vuilnisbakken voor velen een grote ergernis is en een continu onderhoud met zich meebrengt. Daar tegenover wordt gevreesd dat het plaatsen van extra vuilnisbakken het probleem niet zal oplossen, maar misschien net zal bestendigen. Dit punt dient verder besproken te worden met de stuurgroep in functie van concrete detaillering in de volgende fase. Indien vuilnisbakken binnen het park worden geplaatst moet bekeken worden op welke plaatsen ophaling mogelijk is en met welk materiaal dit dient te gebeuren. Het plan geeft hier reeds een aanzet voor, maar is nog verder af te toetsen in fase Definitief Ontwerp. Voor de Big Bellies, ingeplant aan de randen van het park, moet ook stroom voorzien worden. In functie daarvan kan een verplaatsing van enkele vuilnisbakken ook wenselijk zijn.

2.5.2 KUNSTWERKEN

In het najaar van 2021 werd een rondgang georganiseerd rond meubilair en kunst in het park. Tijdens de rondgang werd beeld per beeld bekeken wat mogelijke maatregelen kunnen zijn en wat de plannen met het beeld zijn. Voor enkele beelden wordt accentverlichting voorzien, deze staan aangeduid op het 'schema verlichting' op de vorige pagina. Verder wordt enkel het standbeeld 'moeder en kind' verplaatst. Dit verhuist naar de overzijde van het pad, verder weg van de donkere boomkruinen. Hier staat momenteel het 'monument voor het vijfde Linierement', hiervoor wordt een nieuwe locatie gezocht. De originele bestemming voor het werk is langs een gevel of muur. Verder wordt ook nog een herdenkingsmonument weggehaald op het plein van 'het monument der gesneuvelden'. Dit heeft al een nieuwe bestemming langs de vernieuwde Scheldekaaien.

2.5.3 AFSLUITINGEN

Rondom de Stadsparkvijver blijft het doel om de bestaande afsluiting overal weg te halen. Aangezien de afsluiting in het noordelijke deel van de vijver ervoor zorgde dat de oever gebruikt werd als hondenloopzone, werd de afsluiting hier reeds weggenomen. Dit komt ook de beeldwaarde ten goede. Deze ingreep kan worden gezien als een proefproject. De afsluitingen rond de extensief beheerde zones zullen blijven staan tot wanneer het herwaarderingsplan zal worden gerealiseerd. Na het herstel van de paden en het opwaarderen van de beplanting kunnen lage paaltjes met kabel geplaatst worden, afhankelijk van de noodzaak omwille van betreding (zie figuur 11).

2.5.4 INFOPANELEN

Stad Antwerpen ontwikkelde recent een nieuwe huisstijlgids voor informatiedragers. De infopanelen die in het park zullen worden voorzien worden hierop afgestemd.

Figuur 8 schema verlichting en sfeer

2.5.5 VERLICHTING

In de conceptnota werd, aansluitend op de richtlijnen van het Lichtplan van de stad Antwerpen, beslist het park in de toekomst niet meer helemaal te verlichten. Alleen de buitenlus, de doorsteek van de Van Eycklei via de Keiligbrug naar de Louiza Marialei en de skatezone zouden worden verlicht, samen met nog enkele accenten.

In het voorontwerp wordt in functie van de veiligheid in het park ook verlichting voorzien ter hoogte van de speeltuin en Grand Café Capital. In totaal zullen dus vier lussen voorzien worden, die elk ingesteld kunnen worden volgens de specifieke functies en behoeften van de plek. Het toevoegen van de vierde lus wordt nog verder afgetoetst met Agentschap Onroerend Erfgoed.

Waar het herwaarderingsplan geen verlichting voorziet worden wachtleiding aangelegd zodat later steeds beslist kan worden bijkomende verlichting te plaatsen zonder graafwerken te hoeven uitvoeren.

De huidige verlichting in het park bleek in zeer slechte staat. Dit probleem werd in afwachting van de herwaardering reeds aangepakt. De volledige verlichting van het park werd gefaseerd vernieuwd op basis van de visie uit het ontwerp Herwaarderingsplan. De exacte locaties van de armaturen zullen worden opgenomen in de ontwerpplannen na aanlevering van het asbuiltdossier. De tijdelijke armaturen zullen worden vervangen door de definitieve armaturen bij de uitvoering van het Herwaarderingsplan. Hierover wordt in een volgende fase een definitieve uitspraak gedaan.

Voor de lichtmasten zijn nog enkele armaturen in de running, waaronder een rondstraler die door de stad zelf werd ontworpen (figuur 10), maar nog niet formeel werd goedgekeurd. Het nadeel aan de rondstraler is dat er geen extra spots of camera's aan de paal kunnen bevestigd worden. Dan zou dus met een afzonderlijke paal moeten gewerkt worden die ook qua stijl aansluit op alle andere armaturen. De types moeten alleszins goedgekeurd worden door Fluvius en voldoen aan hun eisen en aan die van de stad. Wat betreft

Figuur 9 render rondstraler stad Antwerpen

Figuur 10 afsluiting: houten paaltjes met kabel (© Victoriano Moreno)

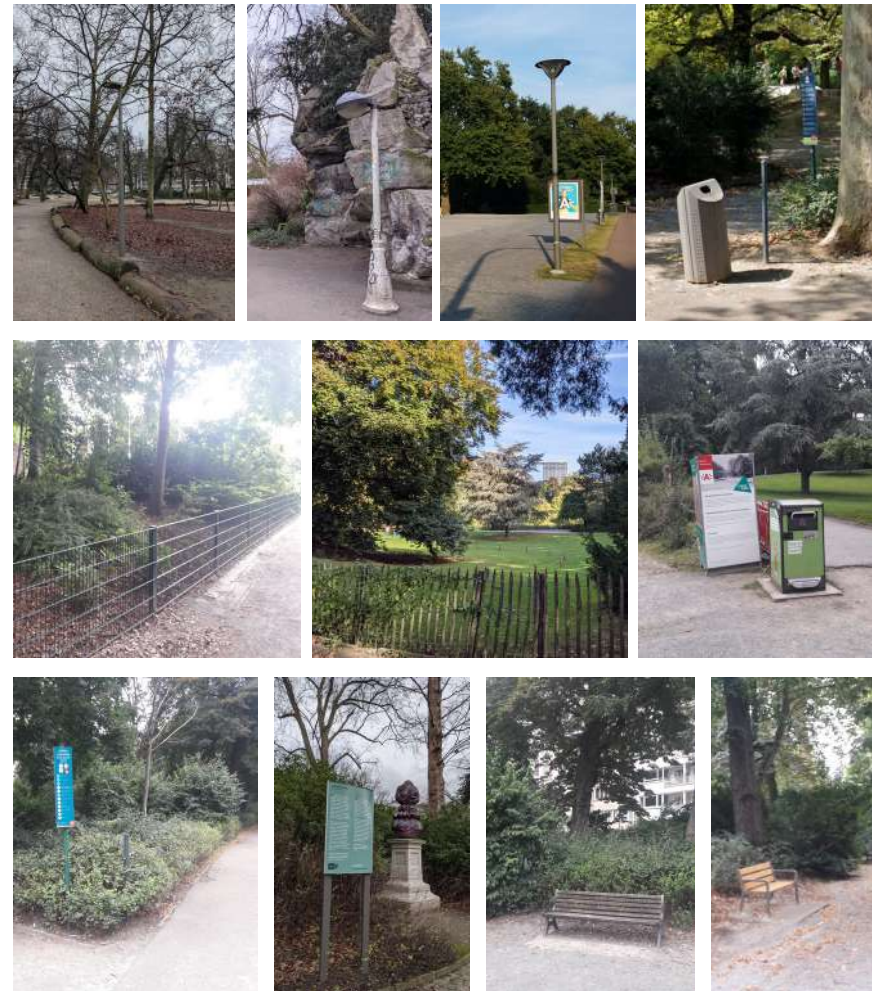
specifieke vragen over aparte sturingen en circuits binnen het park zijn voor deze nieuwe armaturen verschillende opties mogelijk. Eens de types armaturen gekozen zijn, kan dit verder technisch gespecificeerd worden.

2.5.6 TOILET

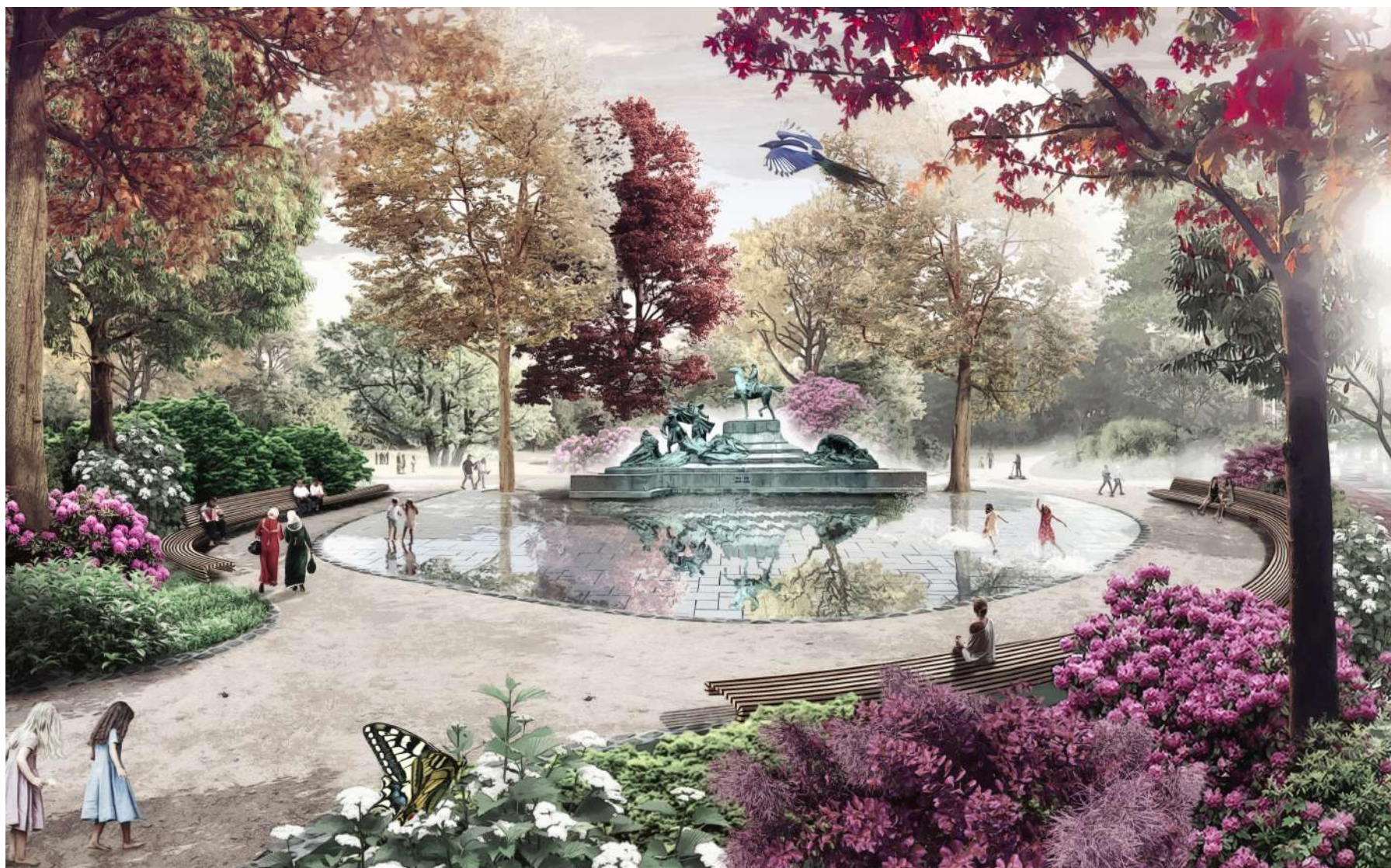
Uit de burgerparticipatie komt de uitdrukkelijke vraag naar het voorzien van een openbaar toilet in het park. De huidige beleidsvisie is echter dat er in de stad geen aparte openbare toiletten worden voorzien in de publieke ruimte. De voorbije fases werd onderzocht of het gebruik van de toiletten in Grand Café Capital een mogelijkheid is, maar deze zijn niet continu toegankelijk en dus niet geschikt. Er is begrip voor de vraag van de parkbezoekers. In de volgende ontwerpfase zal het onderzoek worden verdergezet met als doel te komen tot een oplossing die steeds beschikbaar is.

2.5.7 ROTSFORMATIES

Een belangrijk onderdeel in het park, in het bijzonder rond de brug en ter hoogte van de oorspronkelijke instroomgrot, zijn de rotsformaties. De restauratie van de rotsmassieven vormt geen onderdeel van deze opdracht. Echter wordt er in de totaliteit van het herwaarderingsplan rekening gehouden met de beplanting op en rond de massieven en de belichting ervan.

Figuur 11 bestaand straatmeubilair

Figuur 12 Visualisatie Oorlogsmonument

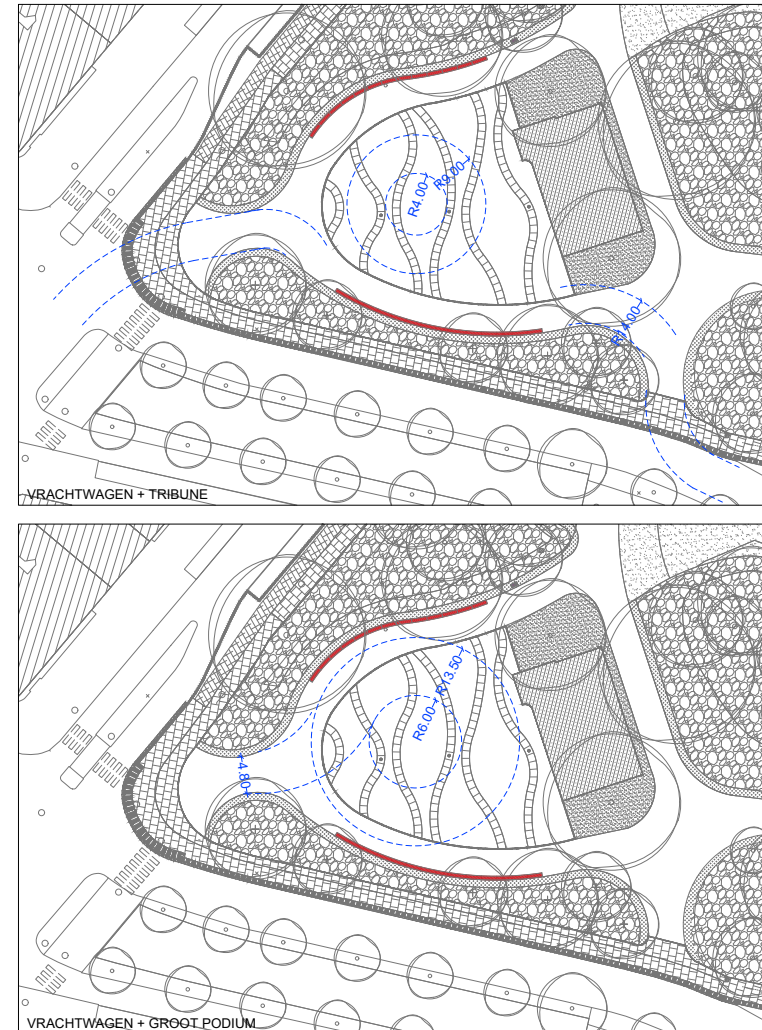
2.6 PLEIN OORLOGSMONUMENT

Het plein rond het oorlogsmonument werd als aparte zone reeds verder gedetailleerd. De eerste wijziging zijn de beide toegangen tot het plein. De toegang langs de Van Eycklei werd iets opgeschoven om een betere doorstroom te creëren rond het oorlogsmonument. De westelijke toegang werd meer uitgelijnd op de zebrapaden vanuit de omringende straten en op de zichtas richting het monument. Hier werd ook extra ruimte voorzien voor wachtende fietsers en voetgangers om het kruispunt over te steken. Verder werd ook een voetpad langs de Van Eycklei voorzien en werden de breedtes van de toegangen aangepast naar de vereiste draaicirkels voor 'evenementenwagens'.

Na een afzonderlijk overleg met de bevoegde diensten voor geplande evenementen kwamen volgende aandachtspunten naar voor:

- het plein moet voldoende zwaar gefundeerd worden om het manoeuvrerende verkeer aan te kunnen bij evenementen;
- lichte hellingen in de verharding zijn geen probleem voor evenementen;
- de huidige positie van de evenementenkast is ok;
- de bestaande vlaggenmasten worden weggehaald, maar er worden wel grondpotten voorzien aan de achterzijde van het monument. Deze worden afgedekt met plaatjes, zo kunnen masten eenvoudig geplaatst worden voor een herdenking;
- de rommelmarkt hoeft niet op deze locatie door te gaan, er zijn andere locaties in de stad waar dit kan;
- het evenementenplein aan de Rubenslei - Louiza-Marialei kan interessant zijn als alternatief voor dit plein;
- Enkel de langste vrachtwagen van de afdeling Bijzondere Opdrachten en Feestmateriaal kan het plein niet oprijden, de draaicirkels zijn te groot. Voor de vrachtwagens met een tribune of podium is er geen probleem en is het plein bereikbaar via één of beide toegangen.

Het ontwerp laat ruimte voor het organiseren van evenementen of herdenkingen, zij het niet in de vorm waarin dit in het verleden werd gedaan. De organiserende diensten zien de meerwaarde van het ontwerp en zijn bereid dit als kader mee te nemen voor het organiseren van evenementen / herdenkingen in de toekomst.

Figuur 13 draaicirkels BOF

2.7 HYDROLOGIE

In de conceptnota van het herwaarderingsplan werd geconcludeerd dat het na te streven waterpeil ergens ligt tussen 2m70 en 4m00 TAW. Ook werd vastgesteld dat het waterpeil van de vijver sinds het invoegen van de bemalingsstrategie fluctueert rond 2m00 TAW. Door bijkomend ontwerpend onderzoek te voeren en verder in dialoog te gaan zou binnen de opmaak van het herwaarderingsplan gekomen moeten worden tot een streefpeil voor de vijver. Na het monitoren van het effect van de toevoer van het bemalingswater van den Bell op het vijverpeil zal dan beslist worden wat verder ondernomen moet worden om dat streefpeil te bereiken.

2.7.1 NAAR EEN STREEFPEIL EN EEN VISIE ROND DE INTEGRATIE VAN EEN VIJVERONTWERP IN HET HERWAARDERINGSPLAN

In het najaar van 2021 werden enkele afzonderlijke vergaderingen rond hydrologie georganiseerd. In aanvulling op het onderzoek dat gevoerd werd tijdens de conceptfase, werd tijdens deze vergaderingen de aandacht gevestigd op het belang van de erfgoedwaarde van de vijver, de bestaande waterproblematieken en het belang van de vijver in de klimaatrobuuste stad. Ook duurzaam en spaarzaam watergebruik wordt als uitgangspunt meegenomen. Met deze zaken in het achterhoofd werd een algemene consensus bereikt onder de aanwezigen om een stappenplan op te stellen waarmee het gewenste beeld van de vijver kan bereikt worden. De eerste stap is het droogvallen van de vijver tegengaan, een tweede stap is het peil te verhogen richting 2m50 TAW en de derde stap is het bekomen van een waterpeil in de vijver rond de 3m50 TAW, het uiteindelijke streefpeil¹. Op 4m00 TAW zou een noodoverloop geïnstalleerd worden, zodat de vijver een rol kan blijven spelen in de waterveiligheid van de omliggende wijk. Er werd een aparte nota opgesteld door de stad waarin de stappen verder gespecificeerd worden en hoe dit geïntegreerd moet worden in het herwaarderingsplan.

¹ Tijdens de volgende ontwerpfasen zal de impact van een verhoogd waterpeil op de bomen rond de vijver worden onderzocht. Mogelijk heeft dit nog een impact op het tot nu toe geformuleerde streefpeil.

In deze nota worden ook alle struikelblokken en mogelijke hindernissen opgenomen zodat een realistisch, haalbaar beeld geschetst wordt.

De resultaten van de monitoring van de toevoer van het bemalingswater van den Bell zullen gekend zijn in de zomer van 2023. Dat betekent dat het binnen de opmaak van het Herwaarderingsplan dus onzeker is wanneer en hoe het streefpeil bereikt zal worden. Het is dus belangrijk om in het herwaarderingsplan rekening te houden met de ruimtelijke integratie van een vijverbeeld van 2m50 TAW en 3m50 TAW. Ook moet worden onderzocht hoe de noodoverloop bij 4m00 TAW kan worden geïntegreerd. Dit kan in de volgende fase resulteren in twee ontwerpen voor de vijver of in een ontwerp dat 'werkt' bij beide waterpeilen. Bij het uitwerken van een ontwerp / ontwerpen voor de vijver dient in het bijzonder aandacht te gaan naar volgende elementen.

- De integratie van instroomconstructies volgens principes conceptnota: het vinden van een evenwicht tussen het voorzien van voldoende capaciteit om water aan te voeren vanuit de wijken tegenover de subtiele inwerking in de vijverrand bij een vijverpeil van 2m50 TAW. Hierbij moet rekening worden gehouden dat de instroomconstructies moeten blijven functioneren bij een peil van 3m50 en in extremis 4m00 TAW.
- Een visie op 'het eilandje' bij de verschillende vijverpeilen. De voorkeur gaat uit naar het voorzien van een waterspiegel rond het eilandje om betreding te vermijden (zie eerder bij plan bestaande toestand).
- Vertrekkende vanuit het erfgoedbeheerplan, een visie op de oevers bij 2m50 TAW.
- Een visie op het al dan niet integreren van een ligweide bij 2m50 TAW en een ponton, bij 3m50 TAW.
- Een visie op het beheer van de vijver (periodiek maaien,...).

Een nieuwe fontein is enkel te voorzien indien zou blijken dat de zuurstofverzadiging van het water onvoldoende is. Dit zou met de toekomstige continue toevoer van water echter geen probleem mogen zijn.

2.7.2 PROJECTEN EN ONDERZOEKEN MET EEN MOGELIJKE IMPACT OP DE STADSPARKVIJVER

Er zijn diverse projecten lopende die invloed zullen hebben op het waterpeil in de vijver. De nodige afstemming tussen de deze projecten wordt gewaarborgd door een periodiek overleg tussen de verschillende projectmedewerkers. Een korte stand van zaken wordt in de volgende punten toegelicht.

WERKEN MARIA THERESIALEI – QUELLINSTRAAT

Deze werken zijn in uitvoering. Er werd beslist om een kleine koppeling te maken richting Stadsparkvijver om wateroverlast tijdens piekmomenten te vermijden. Het gaat over een kleine knijpleiding, de wateraanvoer zal zeer beperkt zijn. Een definitieve grotere instroom in de Stadsparkvijver dient nog verder uitgewerkt te worden.

TOEVOER BEMALINGSWATER DEN BELL

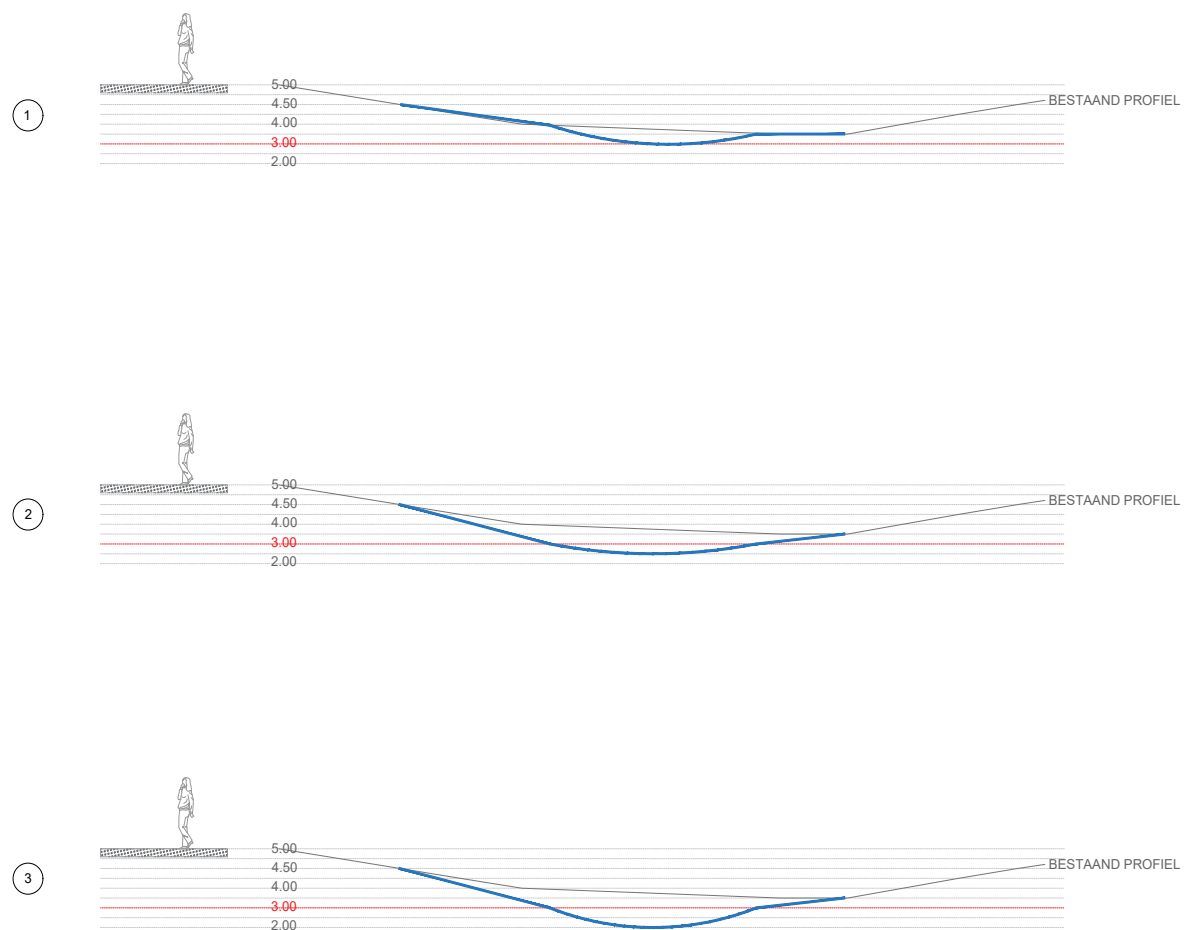
Op basis van een technische conceptstudie uitgevoerd door Arcadis Belgium nv besliste het college op 24 mei 2019 dat hemelwater van de omliggende wijken de belangrijkste waterbron moet vormen voor het vullen van de vijver. Op die manier kan wateroverlast in de omliggende wijken maximaal vermeden worden. Daarnaast is het ook aangewezen een permanente watertoevoer te voorzien. De studie wees uit dat het opgepompte grondwater van den Bell hier de meest aangewezen optie voor is. De stad ging aan de slag met dit project. De vergunning voor dit project werd in juli 2021 toegekend. In overleg met Agentschap Onroerend Erfgoed en de groendienst wordt bekeken waar de leiding precies kan komen. Hierbij worden ook alle grote putten zoveel mogelijk buiten het park gehouden om bestaand groen te vrijwaren van grote ingrepen. De werken zullen in het voorjaar van 2022 van start gaan. Van zodra de verbinding in werking treedt zal het effect op de Stadsparkvijver een jaar lang worden gemonitord (waterpeil en waterkwaliteit). Met de conclusies van die monitoring

Figuur 14 bestaande toestand vijver - zomer 2021

Figuur 15 bestaande toestand vijver - herfst 2020 ©LUCID

Figuur 16 varianten uitgraving eilandje

kan dan beslist worden of het nodig is al dan niet bijkomende ingrepen uit te voeren.

WIJKINRICHTINGSPLAN WATER EN GROEN

Voor de wijk ten oosten van het Stadspark wordt een 'Wijkinrichtingsplan Water en Groen' opgemaakt. Daarin laat de stad onderzoeken wat ze op wijkniveau kan doen om zich voor te wapenen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Binnenkort begint men met de wijkscan. Hierin worden de ambities voor de toekomst vastgelegd. In afstemming met de andere projecten zal bepaald worden hoeveel water er naar de stadsparkvijver kan afgevoerd worden en welke andere randvoorwaarden dienen gehanteerd te worden.

HAALBAARHEIDSSTUDIE STADSWATERLEIDING SCHIJNPOORTWEG

Het water dat opgepompt wordt door het gemaal aan de Ring / Stenenbrug en het zuiveringswater van Aquafin aan Schijnpoot biedt een groot volume aan water dat potentieel op een duurzame manier kan worden ingezet in de binnenstad. De Stadsparkvijver zou in deze verbinding een schakel kunnen vormen, zoals ook ten tijde van de Herentalse Vaart. De toevoer van dit water zou kunnen leiden tot een stijging van het waterpeil met ongeveer één meter (zonder waterdichting). Bij de verdere opmaak van het herwaarderingsplan en tijdens de monitoringsfase van de waterverbinding met den Bell zal dit onderzoek verder worden opgevolgd. De studie mag echter geen vertragende factor betekenen voor de verdere uitvoering van het herwaarderingsplan.

IMPACT WATERPEIL OP BOMEN

Er wordt de komende fase verder onderzoek verricht naar de impact van een verhoogd waterpeil op de bestaande bomen rond de vijver en hun wortels. Het verhogen van het waterpeil leidt potentieel tot de uitval van een reeks bomen. Mogelijk heeft dit nog een impact op het tot nu toe geformuleerde streefpeil.

2.7.3 EILAND

Het verhoogde waterpeil zal ook een effect hebben op het kleine eilandje aan de westzijde van de vijver. De verschillende partijen zijn het er over eens dat er terug water moet voorzien worden rondom het eiland. Op de plannen werd daarom een zoekzone aangeduid waarbinnen gespeeld kan worden met verschillende gradiënten. Belangrijk is dat een deel van de zone permanent onder water staat en een waterspiegel wordt gevormd, dit om betreding van het eiland tegen te gaan. Hoe breed die waterspiegel moet worden, ligt nog niet vast en wordt in een volgende fase verder gedetailleerd. Dit zal gebeuren in overleg met betrokken natuurorganisaties en aan de hand van de doelsoorten die door hen en de stad naar voor geschoven worden. Om al een beeld te krijgen van de verschillende mogelijkheden werden voorlopig drie varianten gemaakt die vertrekken vanuit dezelfde zonering en uitgaan van een streefpeil van 3m50. Het verschil in de varianten zit vooral in de diepte van uitgraving, waardoor een waterspiegel sneller of later zal verschijnen.

1. In de eerste variant worden de oevers slechts heel licht geherprofileerd. Aan de rand van de 'waterspiegelzone' start de uitgegraven kom en deze is 3.00m taw op het diepste punt. De waterspiegel zal hier pas verschijnen wanneer het stappenplan naar stap 3 evolueert.
2. De tweede variant vertrekt van 3.00m taw aan de randen van de waterspiegelzone en komt uit op 2.50m TAW op het diepste punt. Dit heeft een sterkere herprofilering van de oevers als gevolg, maar zal ook sneller realiseerbaar zijn in het stappenplan.
3. De derde variant vertrekt ook van 3.00 m taw aan de randen, maar is een meter diep op het diepste punt. Net als bij de vorige variant betekent dit een vrij sterke herprofilering van de oevers. Deze variant zal echter het snelst water bevatten, mogelijk al in stap 1, en bijgevolg het eiland afsnijden van de rest van het park.

Deze varianten worden in de volgende fase, definitief ontwerp, afgewogen tegenover de gewenste doelsoorten en beeldwaarde, en aangevuld met andere mogelijkheden en technische specificaties. Deze worden verder besproken met de werkgroep.

2.8 UPDATE SPEELTERREIN

Het speelterrein wordt verder uitgewerkt in een apart traject. Hiervoor werd een projectzone vastgelegd (zie figuur) en een versneld traject opgestart. Na het voorleggen van het ontwerp uit de conceptnota werden verschillende bijstellingen doorgevoerd wat betreft de indeling van het speelterrein. In functie van het beschermen van het bestaande bomenbestand en een haalbaar onderhoud werd toch gekozen voor twee aansluitende speelzones. Het nieuwe terrein wordt op enige afstand van en maar aan één zijde van de fietsverbinding voorzien om conflicten te vermijden. De verdere uitwerking is voorzien begin 2022.

Figuur 17 Projectzone speeltuin

Figuur 18 Schetsontwerp speeltuin (februari 2022)

3 RAMING

Op basis van de huidige plannen werd een eerste raming opgemaakt. Deze raming dient de nodige inzichten te verschaffen over de totaliteit van de werken. Op basis van deze raming kunnen prioriteiten en fasering van de werken bepaald worden. Een verdere verfijning zal gebeuren in de volgende fase, definitief ontwerp herwaarderingsplan, opgesplitst per deelproject. Deze raming houdt voorlopig nog rekening met een maximaal scenario en één uitvoeringsfase en zal uiteraard verder wijzigen in functie van specifieke ontwerpbeslissingen die genomen zullen worden.

De stad beschikt over een budget van € 1.500.000 incl. btw voor de herinrichting van de vijver incl. de daarbij horende studiekosten. Aangezien het ontwerp voor de vijver in de volgende fase zal worden opgenomen werden de kosten voor de herinrichting van de vijver nog niet mee opgenomen.

Het district heeft deze legislatuur een budget voorzien van € 2.366.520 incl. btw voor de

RAMING					
			NETTO		RAMING
	OMSCHRIJVING	HOEEVEELHEID	EH	TOTAAL	EHPRIJS
					TOTAAL
001	ADMINISTRATIEVE BEPALINGEN				€ 39.500,00
	Afsluiten van een verzekeringspolis "Alle bouwplaatsrisico's"	1,00	GP	1,00	€ 15.000,00
	Geraamde som voor het uitvoeren van proeven a posteriori volgens Art. 43	1,00	GP	1,00	€ 5.000,00
	Opmaak van het as-built dossier (incl. topografische opmeting)	1,00	GP	1,00	€ 5.000,00
	Inrichting van de bouwplaats volgens 2-13.1	3,00	GP	3,00	€ 1.500,00
	Uitvoeren van peilingen in volle grond	40,00	m	40,00	€ 250,00
004	VOORBEREIDENDE WERKEN EN GRONDWERKEN				€ 375.040,00
	Rooien van beplanting (grasland, heesters, hagen)	32.250,00	m²	32.250,00	€ 1,90
	Opbreken van asfaltverharding (incl. meegaande lijnvormige elementen)	3.735,00	m²	3.735,00	€ 8,80
	Opbreken van kasseien / natuursteentegels (incl. meegaande lijnvormige elementen)	2.122,00	m²	2.122,00	€ 6,60
	Opbreken van halfverharding (incl. meegaande lijnvormige elementen)	15.040,00	m²	15.040,00	€ 5,50
	Opbreken van fundering	20.897,00	m²	20.897,00	€ 4,40
	Opbreken van losse en vaste elementen (vuilnisbakken, zitbanken, paaltjes)	1,00	tp	1,00	€ 6.500,00
	Opbreken van afslutingen allerlei	1,00	tp	1,00	€ 6.500,00
	Opbreken van straatkolk en meegaande roling	1,00	tp	1,00	€ 30.000,00
	Grondverzet rondom eilandje vijver	615,00	m³	615,00	€ 15,00
	Grondverzet algemeen (raming)	1.000,00	m³	1.000,00	€ 40,00
005 + 006	ONDERFUNDERINGEN EN FUNDERINGEN + VERHARDINGEN				€ 767.075,00
	Asfaltverharding incl. fundering	40,00	m²	40,00	€ 55,00
	Betonverharding op hellingen, uitgewassen incl fundering	2.060,00	m²	2.060,00	€ 85,00
	Betonverharding fietsverbinding, uitgewassen incl fundering	910,00	m²	910,00	€ 85,00
	Betonstraatstenen voetpad, inclusief tegel en fundering	180,00	m²	180,00	€ 45,00
	Gebonden porfierspilleverharding incl. fundering	13.530,00	m²	13.530,00	€ 30,00
	Herbruik mozaïekkeien fontein, incl. fundering	510,00	m²	510,00	€ 55,00
	Natuursteen tegels lijnen fontein, incl. fundering	155,00	m²	155,00	€ 120,00
	Natuursteentegels met struicopen Louis Major (herbruik)	55,00	m²	55,00	€ 1.375,00
	Kasseiverharding thv Louiza-Marialei, incl. fundering	560,00	m²	560,00	€ 90,00
007	RIOLERINGEN EN AFVOER VAN WATER				€ 255.475,00
	Inspectieputten beton	10,00	st	10,00	€ 1.600,00
	RWA-leidingen, PP, minimale diameter 160, inclusief graven en aanvullen sleuf	1.300,00	m	1.300,00	€ 65,00
	Straatkolken	65,00	st	65,00	€ 615,00
	Technische installatie fontein oorlogsmonument	1,00	TP	1,00	€ 115.000,00
008	LIJNVORMIGE ELEMENTEN				€ 525.275,00
	Afboording (en goten) in kassei & weervast staal	6.738,00	m	6.738,00	€ 85,00
	Afboording ID4 voetpad	115,00	m	115,00	€ 19,00
	Afboording en goten Louiza-Marialei	1.120,00	m	1.120,00	€ 76,00

uitvoering van het herwaarderingsplan, inclusief nieuwe speelzone, exclusief werken aan de vijver. De huidige raming komt een pak hoger uit en dient (zoals eerder aangehaald) verder verfijnd te worden in een volgende fase.

Voor de realisatie van het Herwaarderingsplan kan aanspraak gemaakt worden op een erfgoedpremie tot € 500.000 per vijf jaar. De premie kan gebruikt worden voor werken aan beschermd onroerend erfgoed, goederen in de overgangszone bij beschermd erfgoed en goederen in een erfgoedlandschap.

Ook lanceert Agentschap Onroerend Erfgoed jaarlijks enkele open oproepen. Deze focussen telkens op een specifiek thema. Voor elke oproep is er een specifieke doelgroep, budget, voorwaarden en beoordelingscriteria. Vermoedelijk (want dit is niet op voorhand gekend) komt er binnenkort een oproep aan waar ook het Stadspark aan kan deelnemen. Als het park geselecteerd wordt, kent het Agentschap Onroerend Erfgoed de stad extra budget toe.

009	ALLERHANDE WERKEN				€ 1.333.750,00
	Losse zitbanken	48,00	st	48,00	€ 1.850,00
	Golvende zitbank in hout en staal	296,00	m	296,00	€ 1.350,00
	Rugleuning voor golvende zitbank in hout en staal	266,00	m	266,00	€ 750,00
	Vuilnisbakken				
	gewoon	5,00	st	5,00	€ 650,00
	big belle	10,00	st	10,00	€ 1.200,00
	Fietstegels	70,00	st	70,00	€ 350,00
	Verlichtingsarmaturen				
	opbraak bestaande armaturen incl. bekabeling	66,00	st	66,00	€ 200,00
	nieuwe armaturen - mast	61,00	st	61,00	€ 2.700,00
	nieuwe armaturen - andere	14,00	st	14,00	€ 1.800,00
	sleuf, bekabeling en besturing, excl recent vernieuwd deel	1.400,00	m	1.400,00	€ 25,00
	Wachtleidingen met trekdraad voor verlichting binnengebied incl. grondwerk	1.300,00	m	1.300,00	€ 25,00
	Infoborden	7,00	st	7,00	€ 1.500,00
	Inrichting speelzone	1,00	TP	1,00	€ 325.000,00
011	GROENAAANLEG EN GROENONDERHOUD				€ 700.272,50
	Bomen 20/25 in volle grond, incl. 4 m³ grondverbetering + boomknipspalen	20,00	st	20,00	€ 750,00
	Intensief grasveld	16.890,00	m²	16.890,00	€ 1,25
	Extensief bloemengrasland op taluds stadsparkvijver, vochtige grond	14.130,00	m²	14.130,00	€ 2,00
	Vaste planten	4.020,00	m²	4.020,00	€ 20,00
	Heesters				
	aanvullen kem met hoge heesters (10% van oppervlakte, bosgoed)	2.145,00	m²	2.145,00	€ 5,00
	aanvullen kem met lage heesters (10% van oppervlakte, bosgoed)	205,00	m²	205,00	€ 5,00
	nieuwe lage heesters	17.800,00	m²	17.800,00	€ 25,00
	nieuwe hoge heesters	3.950,00	m²	3.950,00	€ 25,00
	OVERIGE				€ 399.638,75
	Onvoorziene werken	10%			€ 399.638,75
	De raming is opgemaakt exclusief:			Totaal excl. btw	€ 4.396.026,25
	- roeien van bomen				
	- onderhoud en groenbeheer	Beschikbaar budget, excl. btw			€ 1.869.550,80
	- werken aan vijver en rotsen	Standaardpremie agentschap Onroerend Erfgoed			€ 500.000,00
	- recente prijsstijgingen materiaal- en grondstoffen	Budget voorzien voor vijver excl. btw			€ 1.185.000,00
		Budget voorzien voor rotsen excl. btw			€ 391.050,00

4 AANZET FASERING

De werken binnen het stadspark worden gefaseerd aangepakt, maar vertrekken vanuit een integrale aanpak. Dit kan volgens thema en per ruimtelijk samenhangend geheel, afhankelijk van de noden die de stad voorop stelt. Op die manier blijft een deel van het park steeds gedeeltelijk toegankelijk. Bijvoorbeeld: men kan ervoor kiezen om eerst het volledige binnengebied aan te pakken, thema per thema. Of men kan de verschillende gebieden aaneensluitend onder handen nemen, maar enkel focussen op verharding.

Tijdens deze voorontwerpfase werd een eerste voorstel van opdeling geformuleerd, zoals hieronder beschreven. In afstemming met de (beleids)prioriteiten en beschikbare budgetten zal deze opdeling in de volgende fase verder verfijnd worden.

4.1 THEMATISCHE FASERING

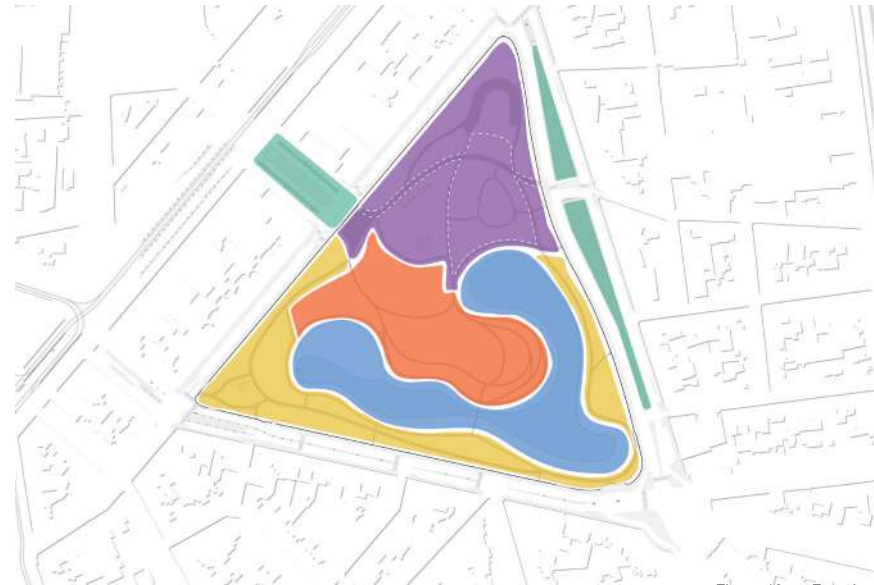
Mogelijke thematische onderverdelingen zijn:

- verhardingen, rioleringwerken en constructies;
- groenrenovatie;
- stadsparkvijver.

Een opdeling volgens deze thema's en uitvoering in dezelfde volgorde is het meest interessant en voorkomt onnodige kosten. Door de verhardingen, en hiermee gelinkt de rioleringen eerst aan te pakken kunnen de andere werken meteen mooi aansluiten en correct afgewerkt worden. De werken die betrekking hebben op de stadsparkvijver zijn gespreid over een langere (voorlopig onbekende) termijn .

4.2 RUIMTELIJKE FASERING

De afzonderlijke thema's telkens aanpakken over de totaliteit van het park zou het park zo goed als ontoegankelijk maken voor de vele gebruikers. Daarom is een ruimtelijke fasering aangewezen. Deelzone per deelzone kan worden aangepakt en afwerkt, waardoor een constante toegankelijkheid en gebruik van het park mogelijk is. Op die manier wordt geen kaalslag veroorzaakt en ziet de buurt sneller een afgewerkt resultaat. De werken worden minstens in twee fases en maximaal vijf fases opgedeeld (zie figuur).

Figuur 19 Fasering

COLOFON

project	Herwaarderingsplan Stadspark Antwerpen
projectnummer	20031
opdrachtgever	Stad Antwerpen
opdrachtnemer	OMGEVING cv Uitbreidingstraat 390 2600 Antwerpen-Berchem tel +32 3 448 22 72 fax +32 3 440 13 93

